

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DUS-0700/395/MS/13

Prac Senackich
19.11.13
9459
podpis

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 18.11.2013 r.

nr. 5226 podpis M. Półci

Warszawa, dnia 16 listopada 2013 r.

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

W związku z wystąpieniem Pana Marszałka z dnia 21 października 2013 r. r., znak: BPS/043-41-1777/13, dotyczącym oświadczenia złożonego przez senatora Andrzeja Grzyba na 41. posiedzeniu Senatu w dniu 17 października br., w sprawie przyznawania przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych świadczeń w drodze wyjątku, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może przyznać w drodze wyjątku świadczenie w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Bezspornie przepisy prawa wyznaczają Prezesowi Zakładu szczególną rolę w postępowaniu o świadczenia przyznawane w trybie wyjątkowym. Uznaniowy charakter podejmowanych przez Prezesa ZUS decyzji w tym trybie nie oznacza jednak pozostawienia Prezesowi całkowitej i niekontrolowanej swobody w tym zakresie, ponieważ ustawodawca w sposób wyraźny i jednoznaczny określił przesłanki, od spełnienia których uzależnione jest przyznanie świadczenia w trybie wyjątkowym.

Podstawowe kryteria, które decydują o możliwości przyznania świadczenia w drodze wyjątku określa art. 83 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym, Prezes Zakładu może przyznać świadczenie w tym trybie osobom ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą – ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub

wiek – podjąć pracy lub innej działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania.

Tak sformułowane przesłanki warunkujące przyznanie świadczenia w drodze wyjątku, powodują, że każdy wniosek o przyznanie takiego świadczenia wymaga zgromadzenia materiału dowodowego i wszechstronnego jego zbadania. Decyzje w tym zakresie są zawsze podejmowane po szczegółowej i wnikliwej analizie sprawy, w wyznaczonych art. 83 granicach uznania administracyjnego oraz z uwzględnieniem wykładni przedmiotowego przepisu, znajdującego odzwierciedlenie w obszernym orzecznictwie sądów administracyjnych.

Wyjątkową pozycję świadczeń przyznawanych w trybie art. 83 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, podkreślają przede wszystkim dwie kwestie. Po pierwsze, fakt finansowania tych świadczeń z budżetu państwa (o czym stanowi art. 84 ustawy), a także – granice uznania administracyjnego.

Decyzja podjęta w sprawie świadczenia w drodze wyjątku jest decyzją uznaniową. Możliwość decydowania według uznania nie oznacza jednak pozostawienia całkowitej i niekontrolowanej swobody w tym zakresie. Stosownie do art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, Prezes Zakładu podejmując decyzję w sprawach o świadczenia określone w ustawie, w tym również w sprawie świadczeń w drodze wyjątku, związany jest rygorami procedury administracyjnej. W myśl przepisów ustawy dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, organy administracji publicznej zobowiązane są bowiem do podejmowania działań zmierzających do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli oraz do wyczerpującego zebrania, rozpatrzenia i oceny całego materiału dowodowego, a także do uzasadnienia swojego rozstrzygnięcia.

Ponadto, należy mieć na uwadze, że zgodnie z art. 83 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przedstawia Sejmowi RP, w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku kalendarzowego informację o przyznanych w tym trybie emeryturach i rentach w roku poprzedzającym. Stwarza to tym samym warunki do poddania tego typu decyzji kontroli sejmowej. Uznaniowy charakter decyzji Prezesa ZUS nie wyklucza również kontroli sądowej. Prezes ZUS, podejmując decyzję administracyjną w sprawie świadczenia wyjątkowego, jest związany regułami postępowania administracyjnego, w zakresie prowadzenia postępowania i orzekania w przedmiocie przyznania i odmowy świadczeń wyjątkowych.

Należy przy tym wskazać, że okoliczności występujące w konkretnej sprawie mogą, lecz nie muszą prowadzić do pozytywnego dla wnioskodawcy rozstrzygnięcia, o czym świadczy użyty przez ustawodawcę zwrot „Prezes może...”. Pozostawienie Prezesowi Zakładu uprawnienia do wydania decyzji uznaniowej jest ściśle związane z wprowadzeniem do art. 83 pojęć niedookreślonych, takich jak: „szczególne okoliczności” i „niezbędne środki utrzymania”. Zwroty te dają Prezesowi Zakładu pewną swobodę decyzyjną. Użycie przez ustawodawcę tego typu pojęć można uznać za swoistą klauzulę generalną odsyłającą do systemu ocen pozaprawnych, opartych na zasadach współżycia społecznego, słusznego interesu strony i ochrony interesu publicznego.

Powołany art. 83 ustawy może mieć zastosowanie tylko do sytuacji wyjątkowych, gdy wskutek szczególnych okoliczności nie zostały spełnione warunki do uzyskania świadczenia w trybie zwykłym.

Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu renty rodzinnej w trybie wyjątkowym, w pierwszej kolejności ocenie podlega wystąpienie szczególnych okoliczności, które uniemożliwiły uzyskanie przez osobę zmarłą prawa do świadczenia w trybie zwykłym, a następnie przez wnioskodawcę – członka rodziny osoby zmarłej.

Należy ponownie podkreślić, że świadczenie w drodze wyjątku może być przyznane jedynie tym osobom, które ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek nie mogą podjąć zatrudnienia lub innej działalności objętej ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz nie mają niezbędnych środków utrzymania. W każdej sprawie o przyznanie świadczeń w drodze wyjątku, ocenie podlega również sytuacja materialna osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia, albo członków rodzin pozostałych po ubezpieczonych, z tym że nie stanowi ona jedyne kryterium przesądzającego o przyznaniu powyższego świadczenia.

Niewątpliwie jednak powodem odmowy przyznania świadczeń w trybie wyjątkowym jest niespełnienie przesłanek określonych w art. 83 ustawy.

Poniżej pozwalam sobie przedstawić statystyki dotyczące świadczeń przyznanych w drodze wyjątku. W latach 2010-2013 - Prezes Zakładu przyznał na podstawie art. 83 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - 3907 świadczeń w drodze wyjątku, w tym w:

- 2010 roku – 1089,
- 2011 roku – 922,
- 2012 roku – 1019,
- 2013 roku (do 30 września) – 877

oraz odmówił - 11793 świadczeń w drodze wyjątku, w tym w:

- 2010 roku – 3270,
- 2011 roku – 3148,
- 2012 roku – 2861,
- 2013 roku (do 30 września) – 2514.

Przedstawiając powyższe, pragnę dodać, że w demokratycznym państwie prawa przestrzeganie litery prawa przy przyznawaniu świadczeń daje gwarancję, że wszyscy obywatele traktowani są w jednakowy sposób, przewidziany prawem uchwalonym przez Sejm RP. Przyznawanie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych bez opierania się na ustalonych zasadach ubezpieczeń społecznych prowadziłyby do nieprzestrzegania konstytucyjnej zasady sprawiedliwości społecznej.

z up. **MINISTER**
PODSEKRETAŹ STANU
Marek Bucior